

Kapitola 11

Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice

Michaela Ježová a Bronislav Bechyňský

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Rok 2013 nepřinesl žádné zásadní změny v postoji České republiky vůči regionu Blízký východ. Přestože ČR projevuje dlouhodobý zájem o oblast Blízkého východu, a to především v kontextu ekonomické spolupráce, možnosti české diplomacie v tomto regionu jsou značně limitovány. Tento fakt byl zapříčiněn i nadále pokračujícími protesty Arabského jara, které od konce roku 2010 postihly velkou část blízkovýchodních zemí. Významným faktorem, jenž ovlivnil českou diplomacii v roce 2013, byla dlouhotrvající vnitropolitická krize, která vyvrcholila v červnu odstoupením premiéra Petra Nečase a změnou na postu ministra zahraničních věcí. Nově vzniklá vláda pod vedením Jiřího Rusnoka se rozhodla zaměřit pouze na naléhavá a aktuální rozhodnutí.

Prioritou zahraniční politiky České republiky vůči Blízkému východu tak i nadále zůstává zachování bezpečnosti Státu Izrael, jako jediného demokratického partnera v této oblasti. Česká diplomacie v roce 2013 reflektovala postoje zakotvené v koncepci zahraniční politiky ČR, která byla přijata v roce 2011. Na základě této koncepce se ČR rozhodla pro navazování bilaterálních vztahů v rámci evropské sousedské politiky s cílem zachování euroatlantického prostoru. V tomto duchu také vláda J. Rusnoka ve svých programových cílech zdůraznila nutnost posílení ekonomické diplomacie v regionu a podporu participace českých firem na rozvojových projektech v této oblasti. Česká republika se tak v posledních letech v rámci ekonomické diplomacie pokusila navázat vztahy především se zeměmi Perského zálivu, resp. se Saúdskou Arábií.

Podobně jako v roce 2012, kdy došlo ke značným názorovým rozporům mezi bývalým prezidentem Václavem Klausem, MZV a některými pracovníky MZV ohledně politické krize v Egyptě a Sýrii a hlasování o přijetí Palestiny jako pozorovatelského státu OSN, i v roce 2013 došlo k značné názorové nejednotnosti napříč českou politickou scénou. Česká zahraniční politika reflektovala spory mezi Nečasovou vládou a vládní opozicí. Názorový rozpor se projevil např. v otázce izraelsko-palestinského konfliktu. Zatímco bývalý ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg se ve svých projevech vyjadřoval velmi diplomaticky a vyjádřil svou podporu nejen Izraeli, ale také Palestinské samosprávě, prezident Miloš Zeman se vyslovil k nutnosti přesunutí české ambasády z Tel Avivu do Jeruzaléma, což by fakticky znamenalo uznání izraelského zákona o nedělitelnosti Jeruzaléma. Od výroků českého prezidenta se distancovalo nejen MZV ČR, v jehož čele v té době stál Jan Kohout, ale nesouhlas s prezidentovým výrokem vyjádřil také místopředseda ČSSD Lubomír Zaorálek a místopředsedkyně ODS Miroslava Němcová.¹ Zároveň premiér v demisi J. Rusnok prohlásil, že podobný návrh nikdy jeho vláda neprojednávála. Tento spor do značné míry připomíná spor, ke kterému došlo v roce 2012, kdy se V. Klaus vyjádřil negativně k jakémukoliv zasahování do syrského konfliktu ze strany mezinárodního společenství, zatímco MZV se jednoznačně postavilo za řešení navržená OSN. Zároveň česká velvyslankyně v Sýrii Eva Filipi dokonce nepřímou podpořila režim prezidenta Bašára Asada. V této souvislosti lze zcela jasně hovořit o politizaci zahraniční politické scény, která byla ovlivněna konfliktní linií mezi prezidentem Zemanem a některými členy ODS, ČSSD a TOP 09.

I přes kritiku výroků prezidenta Zemana ze strany pravicově orientovaných politických stran, jejich postoj k Blízkému východu, zejména pak k otázce palestinsko-izraelskému konfliktu, zůstává i nadále unilateralističtější nežli postoj stran levicových, jenž se jeví spíše jako univerzalističtější.² ČSSD i nadále zaujímá odmítavý postoj k politice dvojích standardů v přístupech k lidským právům, zatímco ODS otevřeně projevuje své obavy z nárůstu evropské muslimské populace. Levicová KSČM se pak na jaře roku 2013 zúčastnila Besedy o Palestině, kde Palestinu zastupoval tehdejší palestinský velvyslanec v ČR Mohamad Salaymeh. Zaznělo zde několik protizraelských výroků, jako např. že Izraelci jsou kolonizátoři. Někteří členové KSČM tyto výroky podpořili. V loňském roce však již rozdílné postoje levicových a pravicových stran nebyly příliš markantní. To bylo zapříčiněno faktem, že v roce 2013 došlo již k úplnému stažení českého provinčního týmu z afghánského Lógaru. Právě působení českých vojáků v Afghánistánu v rámci mise NATO bylo dlouhodobým svárem konfliktu mezi ČSSD a ODS.

Na české veřejné scéně nadále pokračuje trend značné neinformovanosti o Blízkém východě a tématech spjatých s tímto regionem. Česká média podávají do velké míry zkrácené a neúplné informace. Právě neinformovanost a neobjektivnost se poté stávají hlavními důvody islamofobie či antisemitismu. Tento fenomén se projevil např. při parlamentních volbách, kdy došlo k nárůstu počtu nacionalistických stran a např. strana Tomia Okamury Úsvit přímé demokracie získala 7 % hlasů. Přestože na české politické scéně se strana prozatím jeví jako umírněná, její název jednoznačně odkazuje na řeckou pravicově extremistickou stranu Zlatý úsvit a ve svém politickém

programu se také vyjádřila k tzv. „nepřízpůsobivým občanům“, jež mělo značný rasistický podtext. K jistým nacionalistickým výrokům došlo v souvislosti s prezidentskou kampaní, kdy byl prezidentský kandidát K. Schwarzenberg označován svým protikandidátem M. Zemanem za „cizáka s vazbami na nacistické Německo“.³ Současný prezident Zeman je dlouhodobě znám svými častými, poněkud netolerantními výroky. Svůj značně protimuslimský postoj potvrdil během své návštěvy Izraele na podzim roku 2013. V reakci na jeho projevy se rozpoutala na českých extremistických webech antisemitská diskuse. Další protiizraelské názory se na českých webových stránkách objevily v souvislosti s občanskou válkou v Sýrii. Dle výroční právy o antisemitismu za rok 2013 jsou však i nadále projevy antisemitismu spojovány pouze s extremistickými pravicovými fóry a kromě několika menších incidentů nedošlo v roce 2013 k fyzickému napadání židovské populace ČR. Řada Čechů zastává v posledních letech veřejně spíše islamofobní nežli antisemitské stereotypy. Obavy z islámského extremismu vyjádřila ostatně ve své výroční zprávě BIS. Přesto je ČR stále považována za jednu z nejtolerantnějších zemí v Evropě.⁴

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE: AGENDA A UDÁLOSTI

V roce 2013 i nadále zůstává nejsilnějším partnerem na Blízkém východě Stát Izrael. Od hlasování OSN o přijetí Palestiny jako pozorovatelského státu v roce 2012 se oboustranné vztahy ještě prohloubily. Trend vzájemného sblížování byl stvrzen i výrokem prezidenta Zemana během oficiální návštěvy Izraele na podzim roku 2013, kdy prezident podpořil návrh na přestěhování české ambasády z Tel Avivu do Jeruzaléma. Vzhledem ke strategickému partnerství mezi Izraelem a ČR je vztah s ostatními zeměmi Blízkého východu značně limitován. K ochlazení vztahů s ostatními zeměmi regionu pak došlo do velké míry v návaznosti na Arabské jaro, které eliminovalo některé potencionální obchodní partnery ČR, jako např. Sýrii.

V návaznosti na koncepci zahraniční politiky České republiky v souvislosti s oblastí regionu Blízký východ tak lze označit českou zahraniční politiku za reaktivní, kdy ČR v první řadě zohledňuje postoje Severoatlantické aliance a Izraele jako takového. Tento trend byl patrný především v postoji ČR vůči vývoji revoluce v Egyptě, kdy ČR zaujala spíše vyčkávací pozici a čekala na reakci Izraele, pro který je zajištění vnitřní stability Egypta stěžejní prioritou v rámci zachování tzv. studeného míru. Pokles aktivit České republiky na Blízkém východě lze zaznamenat i díky značnému poklesu vzájemných státních návštěv za rok 2013. Všechny zahraniční návštěvy se konaly v rámci projednávání bilaterálních vztahů a navázání možné ekonomické spolupráce, např. v Iráku, Egyptě či Jordánsku. Oproti letům předešlým, kdy mezi strategické ekonomické partnery České republiky na Blízkém východě patřily především země Maghrebu, Irák a Egypt, se ČR nyní pokouší navázat ekonomické vztahy se zeměmi Arabského poloostrova. Za tímto účelem se např. konalo zasedání v Kataru, Kuvajtu a Spojených arabských emirátech.

Kromě sledování svých dlouhodobých ekonomických zájmů v oblasti se ČR v loňském roce také zapojila do poskytování humanitární pomoci a navržení mírových řešení pro ozbrojené konflikty v oblasti. Největší část české humanitární pomoci na Blízkém východě byla využita na pomoc syrským uprchlíkům, kterých bylo koncem roku 2013 podle všech odhadů na 9 miliónů.⁵ V roce 2013 tak bylo uvolněno na 28 mil. Kč na podporu syrským uprchlíkům, především pak pobývajících na území Jordánska, Libanonu a Iráku. Část finančních dotací byla taktéž využita v rámci programu UNRWA na podporu palestinským uprchlíkům ze Sýrie. Kromě Sýrie Česká republika poskytla svou pomoc v rámci dlouhodobého nutričního projektu v Jemenu: *Food Assistance to Promote Girl's Education*, ČR zároveň i nadále poskytovala zdravotnickou pomoc v rámci programu MEDEVAC.

Česká diplomacie a Izrael a Palestina

Izrael

Izrael představuje na Blízkém východě nejdůležitějšího spojence České republiky. V minulosti se obě země mohly těšit z velmi dobrých vztahů, které pokračovaly i v roce 2013. Média pak poměrně často informovala českou veřejnost o dění v Izraeli, v souvislosti s Izraelem se zaměřovala především na ozbrojený konflikt v Sýrii, iránský jaderný program a výstavbu nových židovských osad na Západním břehu Jordánu. Značnou pozornost v loňském roce upoutala návštěva Izraele prezidentem Zemanem, který svými výroky rozpoutal značnou diskusi na české politické scéně.

V roce 2013 navštívil Izrael také český ministr zahraničních věcí Schwarzenberg. Při příležitosti této návštěvy se kriticky vyjádřil k tématu výstavby nových izraelských osad. Schwarzenbergova kritika osad se týkala plánované výstavby nové kontroverzní osady na Západním břehu Jordánu, v tzv. oblasti E1, která je spojnicí mezi Jeruzalémem a palestinským územím. Tato nová osada by pak propojila Jeruzalém s osadou Maale Adumim, čímž by vznikl poměrně rozsáhlý blok židovské zástavby na Západním břehu Jordánu. To by v praxi znamenalo, že toto území by bylo *de facto* rozděleno na severní a jižní část. Celou záležitost český ministr označil za „*zbytečnou provokaci*“. Rovněž zopakoval, že ČR podporuje řešení izraelsko-palestinského konfliktu v podobě vzniku dvou států (izraelského a palestinského). Výstavba nové osady v oblasti E1 by realizaci tohoto záměru velmi zásadně narušila. V listopadu pak média přinesla zprávu o tom, že se izraelský premiér Benjamin Netanjahu rozhodl plánovanou výstavbu zrušit.⁶

Stejně tak se K. Schwarzenberg kriticky vyjádřil k izraelským útokům na syrském území s tím, že nikdy nemůže ze své pozice podpořit věci, které odporují mezinárodnímu právu. Současně však uvedl, že tyto útoky ze strany Izraele chápe. Podobně se pak vyjádřil i k otázce útoku na iránská jaderná zařízení s tím, že Praha je sice může chápat, ale oficiálně je nikdy neschválí. Schwarzenberg se zároveň vyjádřil negativně k potenciálnímu leteckému útoku na iránská jaderná zařízení.⁷

Tato kritika působila vzhledem k velmi dobrým vztahům mezi oběma zeměmi poměrně nezvykle. K. Schwarzenberg však prohlásil, že toto přátelství samozřejmě nadále trvá, což ovšem neznamená, že Praha bude s Izraelem souhlasit ve všem. V odpovědi na to zpravodajský portál *Times of Israel* v jednom ze svých článků citoval mluvčího izraelského ministerstva zahraničních věcí, který prohlásil, že Česká republika je Izraeli natolik dobrým přítelem, že Izrael považuje tuto kritiku za užitečnou. Tento samotný fakt pak opravdu můžeme chápat jako důkaz výjimečných vztahů mezi oběma zeměmi.⁸

Na návštěvu Izraele se v říjnu 2013 vydal i prezident M. Zeman. Na státní návštěvu prezident dorazil v doprovodu ministra financí Jana Fischera, ministra obrany Vlastimila Picka, ministra zahraničních věcí Jana Kohouta, ministra dopravy Zdeňka Žáka a početné delegace českých byznysmenů. Při příležitosti této cesty se český prezident setkal s prezidentem Šimonem Peresem a premiérem Benjaminem Netanjahuem.⁹ Na této návštěvě mj. zopakoval i své přání, které vyjádřil už pár dní předtím na Galavečeru Dnů pro Izrael v Hradci Králové, a to, že se bude snažit zasadit o přesun českého velvyslanectví z Tel Avivu do Jeruzaléma.¹⁰ Podstatná část jednání s izraelským premiérem se pak týkala především ekonomické spolupráce, zejména v oblasti vědy a techniky. Prezident se vyjádřil ve smyslu, že Česká republika potřebuje investice, a tudíž by Izrael mohl rozšířit své investiční aktivity v ČR. Současně s tím uvedl, že Česká republika by se měla mnohem více účastnit tendrů vyhlašovanych izraelskou stranou. Důležitým tématem byl rovněž boj proti terorismu, kde Zeman zopakoval, že nesouhlasí s „*příliš smírlivým*“ postupem Evropské unie vůči terorismu, která dle jeho slov připomíná postup evropských mocností vůči Hitlerovi ve třicátých letech minulého století.¹¹

Zejména Zemanův výrok o přesunutí ambasády se setkal s hlasitým odporem z arabské strany. Kromě palestinských politiků se k této kritice záhy přidala i Organizace islámské spolupráce (OIC), jež Zemanův výrok označila za nebezpečný, porušující mezinárodní právo a podkopávající nezadatelná práva palestinského lidu. Podle generálního tajemníka OIC, Akmeleddina Ihsanogluova, může tento výrok poškodit vztahy celé organizace s Českou republikou. Stejně tak výroky odsoudila i Liga arabských států (LAS)¹², jež je označila za nebezpečné.¹³ Předseda arabského parlamentu (orgánu LAS) Ahmad bin Muhammad Jarván poznamenal, že samotné přesunutí by znamenalo „*do očí bijící porušení mezinárodního práva, rezolucí OSN, Ženevských úmluv a mezinárodních dohod o okupovaných územích, včetně východního Jeruzaléma*“. Stejně tak se dočkal prezident Zeman kritiky od Saíba Irikáta, člena výkonného výboru Organizace pro osvobození Palestiny, jenž kvůli tomu zaslal Zemanovi i osobní dopis. Ke kritice se rovněž přidalo i radikální hnutí Hamás, které ústy svého mluvčího označilo celý návrh za neúctu k náboženským, kulturním a politickým normám. Navíc vyzvalo arabské a muslimské země k tomu, aby do celé záležitosti zasáhly a odradily tak ČR od tohoto kroku.¹⁴

Nový palestinský velvyslanec Džamál Muhammad Džamál (dnes již zesnulý)¹⁵ prohlásil při předání protokolárních listin, že výroky prezidenta Zemana o stěhování

ambasády do Jeruzaléma poškodily vztahy ČR s arabskými zeměmi. Džamál kromě podniknutí kroků, jež by dopad jeho slov zmírnily, prezidenta požádal o větší přiblížení se Palestincům a nadnesl možnost návštěvy Palestinské samosprávy.¹⁶

Prezidentův výrok se záhy po vlně kritiky snažil mírnit ředitel zahraničního odboru Hradu Hynek Kmoníček, který argumentoval odlišnou interpretací daného výroku, totiž, že prezident Zeman myslel přenesení velvyslanectví až po skončení izraelsko-palestinského konfliktu uzavřením příměří v podobě dvou států.¹⁷

Kritika se na prezidentovu hlasu snesla i v českém prostředí. Stínový ministr zahraničních věcí L. Zaorálek označil Zemanovy návrhy za nepřijatelné, přičemž se vyjádřil v tom smyslu, že Česká republika by měla mírový proces mezi Izraelem a Palestinou podporovat, a ne přilévat olej do ohně. Podobná prohlášení podle něj mohou ČR významně poškodit, ať již z bezpečnostního, či ekonomického hlediska. Výhrady k prezidentovu výroku vznesla i místopředsdkyně ODS M. Němcová, podle níž je efekt přesunu ambasády více než sporný.¹⁸

Za povšimnutí pak stojí především reakce vládních představitelů. Od prezidentových slov se fakticky distancovalo ministerstvo zahraničních věcí, vedené J. Kohoutem, když ve formální zprávě uvedlo, že podporuje mírové úsilí řešení vleklého konfliktu a doufá v nalezení shody ve všech sporných otázkách, včetně statusu Jeruzaléma. Premiér v demisi J. Rusnok prohlásil, že jeho vláda podobný návrh neprojednává a ani projednávat nebude.¹⁹

Miloš Zeman v rámci návštěvy vyzdvihl i fakt, že Evropská unie zařadila libanonské hnutí Hizballáh na seznam teroristických organizací, což byl krok, který pár měsíců předtím kritizoval ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg. Kromě toho Zeman také zopakoval, že Česká republika nabídla vyslání vojáků do mise OSN na strategicky důležitých Golanských výšinách.²⁰ Podle Zemana by vyslání českých jednotek na toto území výrazně zvýšilo mezinárodní prestiž ČR.²¹

Ve vztazích k Izraeli se rovněž objevila i jedna zajímavá obchodní nabídka, totiž možnost dovozu izraelského léčebného konopí. V současné době může Česká republika vzhledem k legislativní úpravě dovážet léčebné konopí pouze z Nizozemska, přestože izraelské konopí je několikanásobně levnější. Právě cena je v tomto případě poměrně esenciální atribut. Pacienti v ČR si totiž musí léčebné konopí platit ze svého, což je vzhledem k jeho vysoké ceně finančně velmi náročné. V důsledku to pak znamená, že mnoho lidí si tento druh léčby nebude moci dovolit. Izraelské firmy by přitom měly o dovoz této komodity do České republiky zájem. Izraelská společnost Better pak nabídla České republice dar v podobě několika desítek kilogramů léčebného konopí. Její ředitel po návštěvě ČR prohlásil, že společnost by neměla zájem pouze na exportu svých produktů do ČR, ale popř. i o navázání spolupráce s českými firmami v oblasti dalšího zpracování jejich produktů (např. konopné oleje atd.).²²

Můžeme tedy zaznamenat poměrně silně polarizované názory mezi prezidentem Zemanem a vládními představiteli a vrcholnými zástupci největších českých politických stran. Stejně tak lze vysledovat rozkol v názorech na zařazení libanonského hnutí Hizballáh na seznam teroristických organizací Evropské unie mezi ministrem zahraničních věcí Schwarzenbergem a prezidentem Zemanem při jejich návštěvách Izraele.

Palestinská národní autonomie

V dubnu 2013 navštívil Českou republiku šéf palestinské diplomacie Rijád Malíkí. Se svým českým protějškem Karlem Schwarzenbergem probírali např. hlasování ČR na půdě OSN, kdy Česká republika jako jediná země EU nepodpořila návrh, aby byla Palestina povýšena na nečlenský pozorovatelský stát. Malíkí prohlásil, že tímto hlasováním ČR neprospěla mírovému procesu na Blízkém východě a stejně tak nevylepšila svůj mediální obraz ve světě.²³ Karel Schwarzenberg však zdůraznil, že podpora Izraele ze strany České republiky v žádném případě neomezuje přátelství s Palestinci a že ČR si uvědomuje nutnost existence Palestinského státu. Oba protějšky se pak shodly na tom, že je důležité rozšířit hospodářskou spolupráci a ČR by taktéž měla investovat do rozvojových projektů na palestinských územích.²⁴

Česká diplomacie vůči Sýrii a Libanonu

Sýrie byla jedním z tradičních obchodních partnerů na Blízkém východě. Od vypuknutí revoluce na jaře roku 2011, která přerostla v občanskou válku, došlo k totální eliminaci ekonomické spolupráce a možným finančním investicím na syrském trhu. Sýrie se zároveň stala bezpečnostním rizikem pro českého partnera číslo jedna – Izrael. Nejen že syrská opozice se jeví zcela nejednotně a není jasné, pokud by padl režim prezidenta Asada, jaká forma vlády by byla v Sýrii nastolena, zároveň však také syrský ozbrojený konflikt napomáhá k infiltraci islámského extremismu do této oblasti. Právě nepřehledná a nekontrolovatelná bezpečnostní situace v Sýrii může napomoci transportu zbrojního materiálu do oblasti jižního Libanonu ovládaného hnutím Hizballáh, který dlouhodobě ohrožuje severní hranici Státu Izrael.

Během roku 2012 došlo na české politické scéně k názorové nejednotnosti v otázce řešení syrského konfliktu. Rozdílné postoje zastávalo MZV, prezident Klaus i česká velvyslankyně v Sýrii E. Filipi. Rok 2013 se již nesl v jednotnější názorové rovině. Česká republika zcela jednoznačně podpořila řešení navržená OSN, vztahující se především k likvidaci chemických zbraní na území Sýrie, k jejichž užití došlo během potlačování povstaleckých jednotek ze strany B. Asada. Postup v problematice likvidace chemických zbraní zároveň ulehčil postoj Ruské federace, jež poprvé od začátku ozbrojeného konfliktu v Sýrii souhlasila se zásahem proti baasistickému režimu. Byla uzavřena tzv. Americko-ruská rámcová dohoda o likvidaci chemických zbraní v Sýrii, na níž navázala rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2018, která zajistila utvoření speciálního vyšetřovacího týmu při OSN, jenž byl vyslán do Sýrie. Úkolem speciálního vyšetřovacího týmu bylo zjištění případné existence těchto zbraní a snaha o jejich následnou likvidaci. Česká republika tuto misi zcela podpořila a nabídla i možné zapojení českých specialistů.²⁵

Vzhledem k prohlubujícímu se konfliktu, který lze již zcela jasně označit za občanskou válku, se ČR nemohla na území Sýrie plně angažovat a její působení v zemi se tak eliminovalo na poskytování humanitární pomoci. Za rok 2013 bylo v souvislosti se Sýrií uvolněno na 28 mil. Kč. Humanitární pomoc se zaměřila především na potravinové dotace syrským uprchlíkům v okolních zemích, jako je Jordánsko, Libanon či Irák. Největší část pomoci pak směřovala do největšího syrského uprchlického tábora v Zátáři na území Jordánska. Jordánsku byla také zároveň nabídnuta pomoc

s poskytnutím zdravotnické péče. V této souvislosti došlo i v roce 2013 k ošetření několika syrských pacientů v rámci programu MADEVAC.

Přestože Česká republika díky ozbrojenému konfliktu v Sýrii ztratila jednoho z možných blízkovýchodních partnerů, napomohl tento fakt k posílení vzájemných česko-jordánských vztahů. V roce 2013 došlo ke dvěma oficiálním státním návštěvám mezi oběma zeměmi. Koncem roku navštívil Jordánsko předseda Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost Jozef Regec. Zároveň do Jordánska také vycestoval náměstek MZV Karel Borůvka.

Česká republika a Egypt

Egypt představuje tradičně významného obchodního partnera České republiky v arabském světě. Vzájemné vztahy však byly v roce 2013 významně ovlivněny eskalací násilí a celkově špatnou bezpečnostní situací v zemi. Ministerstvo zahraničních věcí ČR ani neuvádí žádnou vzájemnou návštěvu představitelů obou zemí, což se od vzniku České republiky stalo teprve podruhé.²⁶

Ministerstvo zahraničních věcí ČR pak během roku 2013 několikrát varovalo před cestou do Egypta, právě z důvodů špatné bezpečnostní situace. Varování se vztahovala především na velká města a severní část Sinajského poloostrova, včetně letoviska Taba. Ostatní letoviska byla relativně bezproblémová.²⁷ V srpnu pak byli čeští turisté dokonce nuceni se vrátit ze země zpět do ČR a cestovní kanceláře zrušily některé nové zájezdy.²⁸

Bezpečnostní situace v Egyptě měla negativní vliv i na provoz poboček zahraničních společností v zemi. Tato situace se dotkla i české společnosti Pegas Nonwovens, která se zabývá výrobou textilií pro hygienické potřeby a která musela v srpnu přerušit výrobu. Generální ředitel společnosti uvedl, že doprava zaměstnanců do práce pro ně představuje zbytečné riziko.²⁹ Média přinesla zprávu, že provoz egyptského závodu byl po zhruba dvou týdnech odstávky obnoven.³⁰

Bezpečnostní situace v zemi však zapříčinila i významný nárůst zakázek pro české zbrojařské firmy. Česká zbrojovka v květnu oznámila, že vyhrála tendr na zakázku od egyptského ministerstva zahraničních věcí na dodání 50 000 pistolí CZ P-07 Duty. Objem ročního obratu se pohybuje ve stovkách milionů korun. Do Egypta přitom vyváží i další české zbrojařské firmy, jako např. Prototypa ZM. Zástupce Asociace výrobců a prodejců zbraní a střeliva potvrdil, že Egypt je pro české zbrojařské firmy významným trhem. Podle deníku *Guardian* je Česká republika druhým největším dovozcem zbraní do Egypta. Spojené státy americké jsou přitom až na třetím místě, přičemž v porovnání s ČR dodávají do země zhruba čtvrtinové množství zbraní. Od poloviny července 2013 však byl vývoz vojenského materiálu z ČR do Egypta pozastaven. Ministerstvo průmyslu a obchodu uvedlo, že nové žádosti o vývoz nejsou povolovány. To potvrdil i obchodní ředitel České zbrojovky, který uvedl, že kvůli zakázce byly pozastaveny i dodávky výše zmíněných pistolí. Obnovení dodávek přitom závisí na vývoji situace v zemi, kvůli níž došlo k pozastavení dodávek vojenského materiálu v první řadě.³¹ Ke konci srpna pak k pozastavení vývozu zbraní do Egypta přistoupila i celá Evropská unie.³²

Česká diplomacie a státy Arabského poloostrova

V červenci 2013 prezident Miloš Zeman konečně podepsal jmenovací listiny 15 nových velvyslanců. Mezi nimi byl jmenován i nový velvyslanec v Kuvajtu – Martin Vítek. Ten bude působit i jako tzv. „nerezidentní“ velvyslanec pro Katar. Prezident Zeman podepsal jmenovací listiny po tom, co je několik měsíců blokoval kvůli sporu s bývalým ministrem K. Schwarzenbergem, který odmítl Zemanův návrh jmenovat na post velvyslance v Rusku Vladimíra Remka a na post velvyslance na Slovensku Livii Klausovou.³³

Rok 2013 byl na Arabském poloostrově poměrně klidný, s výjimkou Jemenu. V Jemenu, který se již několik let nalézá na pokraji občanské války, stále působí USA v rámci boje proti terorismu. Právě zde má totiž kromě jiných základnu al-Káida na Arabském poloostrově (AQAP), jež je považována za jednu z vůbec nejnebezpečnějších odnoží al-Káidy na světě. Počet teroristických útoků v Jemenu vzrostl oproti roku 2012 o více než polovinu.³⁴ Nestabilní bezpečnostní situace a neschopnost jemenské vlády kontrolovat svá území tak zcela znemožňují jakoukoliv možnou spolupráci se zahraničím.

V roce 2013 přinesly zahraniční média zprávy o tom, že se Saúdská Arábie podílela na financování pákistánského programu na výrobu jaderných zbraní. I zdroje NATO pak měly údajně potvrdit, že Saúdská Arábie měla zájem o odkoupení jaderných zbraní od Pákistánu. Saúdové se ambicemi na získání jaderných zbraní nikdy netajili. Již v roce 2009 Rijád prohlásil, že pokud Írán se svým jaderným programem překročí určité meze, bude o jaderné zbraně usilovat i Saúdská Arábie. Technologiemi potřebnými k odpálení jaderných hlavic Saúdská Arábie údajně disponuje již od osmdesátých let.³⁵

V dubnu 2013 se uskutečnila návštěva Ománu a Kataru čtyřmi českými senátory v čele se Zdeňkem Škromachem. Šlo přitom o první podobnou cestu do Ománu vůbec. Jedním z hlavních témat byla možnost vývozu českých potravin do těchto zemí. Jak Katar, tak i Omán jsou přitom z 80 % závislé na dovozu potravin. Spekulovalo se také o výstavbě lázní, které by mohl provozovat český subjekt.³⁶ Několik měsíců po této návštěvě vládce Kataru, emír Hamad bin Chalífa Ál Sání, odstoupil a předal moc svému synovi, čímž narušil katarskou tradici. Sám se dostal k moci před více než 18 lety, když svrhl svého otce. Jeho osoba pak výrazně přispěla k rozvoji celé země.³⁷

Kromě české delegace vedené Z. Škromachem se na Arabský poloostrov vydal i ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg. Ten v květnu zavítal na pracovní návštěvu Saúdské Arábie za doprovodu četné podnikatelské delegace. Ministr po jednání s předními představiteli Saúdské Arábie podepsal Memorandum o porozumění mezi MZV České republiky a Saúdské Arábie. Hlavními tématy návštěvy bylo posílení bilaterálních vztahů, zejména politických a ekonomických, a komplikovaná situace v regionu, především pak ve spojitosti se Sýrií a Íránem. Saúdská strana rovněž projevila zájem o českou expertizu při výstavbě nemocnic a kvalifikovanou pracovní sílu.³⁸ V dubnu 2013 rovněž navštívila Saúdskou Arabii delegace Skupiny přátel ČR se zeměmi Středního východu PSP ČR vedená poslancem Jaroslavem Škárkou. V září pak naopak navštívil ČR ministr zemědělství Saúdské Arábie Fahad bin Abdulrahmán bin Sulaiman Balghunaim.³⁹

K. Schwarzenberg pak během své návštěvy navštívil i Spojené arabské emiráty a Jemen. SAE jsou tradičně jedním z pěti největších mimoevropských exportních trhů ČR a jsou tak v současné době nejvýznamnějším arabským obchodním partnerem ČR. V roce 2013 přitom Česká republika oproti roku 2012 navýšila objem zboží exportovaného do SAE. Z české strany tvoří podstatnou část exportu do SAE výrobky ze skla.⁴⁰ V říjnu 2013 se pak český ministr zahraničních věcí J. Kohout setkal s ministrem bez portfeje SAE Sultanem Ahmedem Džaberou. Hlavním obsahem jednání byly možnosti ekonomické spolupráce, především pak v oblasti jaderné energetiky a při podpoře českých firem v SAE.⁴¹

Česká diplomacie a státy Maghrebu

Oblast Maghrebu, především pak Maroko a Tunisko, se stala v posledních letech výrazným cílem českých investorů. Zájem České republiky o ekonomickou spolupráci stoupl především poté, co obě země uzavřely asociační dohodu s EU a zároveň pak v roce 2008 vstoupily do tzv. Plánu sousedské politiky Evropské unie. Spolupráce Maroka a Tuniska s EU z velké části zaručuje českým investorům vhodné podmínky pro rozvoj svých investic. Evropská unie taktéž v rámci sousedské politiky dohlíží nad aplikací jednotlivých ekonomických reforem, které zajišťují ochranu investorů. V posledních letech ČR taktéž posilovala bilaterální ekonomické vztahy s Libyí. Alžírsko, které se nachází ve značně nestabilní situaci, nadále zůstává na okraji českého zájmu.

Události Arabského jara v roce 2011 a změna vládnoucích režimů v Tunisku a Libyi však značně poznamenaly stabilitu regionu. Tunisko vyjádřilo zájem o pomoc ze strany ČR s transformací a demokratizací země. Již v roce 2011 podnikla ČR v rámci této pomoci několik kroků, kdy se např. na české ambasádě v Tunisku uskutečnil seminář pod názvem „Transformace médií po revoluci“. Rok 2013 však přinesl značnou změnu na tuniské politické scéně, kdy došlo hned ke dvěma politicky motivovaným vraždám předních tuniských opozičních lídrů. Na tuniské politické scéně se tak prohloubila názorová propast mezi islamisticky orientovanou En-Nahdou a sekulárně zaměřenou opozicí. Politické vraždy také vyvolaly stoupající napětí uvnitř tuniské společnosti. I přes tuto neuspokojivou situaci v zemi nadále zůstává v platnosti dohoda o hospodářské spolupráci mezi oběma zeměmi z roku 2009.

Další zemí potýkající se s obtížnou transformací je postkaddáfiovská Libye. Česká republika podpořila opoziční vládu v srpnu 2011. Od té doby se pokoušela navázat vztahy s nově vzniklou vládou a zapojila se také do mezinárodního týmu, který nabídl Libyi pomoc s transformací země. V roce 2013 se v Černínském paláci konal seminář pod názvem „Obchodní příležitosti a podnikatelské prostředí v Libyi“. Seminář zahájil náměstek ministra zahraničních věcí T. Dub. Cílem semináře bylo nalákat české investory a zmapovat obchodní možnosti.⁴²

Česká diplomacie a Irák

V březnu 2013 to bylo přesně 10 let od začátku invaze spojeneckých vojsk do Iráku. I po více jak 10 letech však v zemi převládá chaos a bezpečnostní situace se v posledních letech spíše zhoršuje. Země je vnitřně rozštěpena a v poslední době se zde stále více rozmáhá sektářské násilí.⁴³ Na přelomu roku 2013/2014 pak dokonce bo-

jovníci z organizace Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIS), jež je přímo napojený na al-Káidu, dobyli město Fallúdža a částečně i Ramadí. Cílem ISIS bylo dobytí celé provincie Anbár, kde by následně došlo k vyhlášení islámského samostatného státu založeného na právu šaría. Potenciální nebezpečí pak vyplývá ze skutečnosti, že tato provincie sousedí se Sýrií, kde již několik let rovněž zuří ozbrojený konflikt.⁴⁴ Poměrně silná pozice ozbrojenců z ISIS je hrozbou pro stabilitu celého regionu. Vzhledem k nepřehledné situaci v Sýrii ISIS získala možnost infiltrace do syrského ozbrojeného konfliktu a netají se svým cílem ovládnutí celého regionu Syropalestiny.

V roce 2012 probíhala důležitá obchodní jednání mezi Českou republikou a Irákem ohledně možného prodeje bitevních letounů L-159. Konkrétně mělo jít o prodej 28 těchto strojů přibližně za miliardu dolarů. V roce 2013 však tato jednání nabrala zcela opačný směr, když do hry vstoupila konkurence v podobě korejských strojů TA-50 Golden Eagle. V minulosti spolu sice obě strany uzavřely na kontrakt dvě smlouvy, ale ta finální stále chyběla. Nakonec z celé objednávky zcela sešlo, když se Irák rozhodl pro korejské stroje. Nejnovější zprávy z roku 2014 pak hovoří o obnoveném zájmu Iráku o 12 letounů L-159, jelikož korejská firma není schopna dodržet stanovené termíny. Podle dostupných zdrojů se zbrojovka Aero Vodochody Aerospace (u níž jsou v současnosti stroje umístěné) skutečně dohodla na prodeji 12 strojů za zhruba čtyři miliardy Kč. Irák přitom letouny poměrně rychle potřebuje, aby stihl vyvíčet své piloty před dodáním letounů F-16 z USA v září roku 2014. Je zajímavé, že export strojů L-159 je podmíněn právě souhlasem americké strany vzhledem k tomu, že irácká armáda využívá značné množství americké avioniky. Irácký kontrakt na americké stroje by pak mohl být důležitým impulzem i pro českou stranu.⁴⁵

Připomeňme, že Irák je podle Exportní strategie ČR v rámci zemí Perského zálivu zařazen na seznam prioritních států. Přestože podle OECD patří země z hlediska bezpečnosti do kategorie 7, tj. vysoké riziko, jde o pojistitelnou zemi. Exportní garanční a pojišťovací společnost pojistila v posledních několika letech export do zemí Perského zálivu v celkové hodnotě přes 2 mld. Kč. Největší část z této sumy pak připadá právě na Irák. Díky pojištění společnosti EGAP české společnosti do Iráku vyvezly např. vodohospodářské technologie a podílely se na rekonstrukci rafinerie v Basře. Nejžádanější je pak právě vývoz součástek pro rafinerie. Jako slibné odvětví se rovněž rýsuje i elektroenergetika. Kromě toho ovšem irácká vláda investuje do výstavby a infrastruktury, jež byly zasaženy ozbrojeným konfliktem. I přes velmi komplikovanou vnitropolitickou situaci tak i nadále zůstává Irák jedním z prioritních podnikatelských zájmů ČR.⁴⁶

Česká diplomacie a Íránská islámská republika

Na začátku roku 2013 Írán oznámil, že státní kasa přišla kvůli západním sankcím o 45 % zisků z prodeje ropy. Íránští představitelé tak přiznali, že sankce mají na ropný sektor a celkově na íránskou ekonomiku velký dopad.⁴⁷ Během roku 2013 pak byly sankce proti Íránu ještě rozšířeny.⁴⁸ Připomeňme, že sankce jsou na Írán uvaleny kvůli jadernému programu, jež vzbuzuje obavy z možné výroby jaderných zbraní. Je zajímavé, že nejvyšší náboženský představitel země ajatolláh Alí Chamaneí v lednu minulého roku výrobu jaderných zbraní zakázal náboženským ediktem. Ten je při-

tom pro vládu závazný.⁴⁹ V listopadu „dohnaly“ sankce iránské představitel k jednacímu stolu v Ženevě, kde slíbili, že země omezí svůj jaderný program výměnou za zrušení části sankcí. Z dohody také vyplývá, že bude možné provádět rozsáhlé inspekce v iránských jaderných zařízeních, což bylo v minulosti znemožňováno právě iránskou stranou. Dohodu silně kritizoval Izrael, jenž ji označil za špatnou a založenou na klamu.⁵⁰ Izraelský premiér B. Netanjahu prohlásil, že Západ se nechává oklamat.

Důležitým okamžikem se v roce 2013 v Íránu stala volba nového prezidenta. Íránci si v červnu zvolili Hasana Rúháního, který platil za jednoho z největších kritiků prezidenta Ahmadinežáda. Rúhání působil mnoho let ve státní správě a vystřídal celou řadu funkcí. Po dvacet let byl poslancem, šestnáct let předsedal Nejvyšší radě národní bezpečnosti a působil i jako poradce prezidenta Chátamího. V letech 2003–2005 byl hlavním iránským vyjednavčem ve věci iránského jaderného programu. Právě Rúhání se v této funkci vyslovil pro kompromis s EU, což nakonec vedlo k souhlasu Íránu s pozastavením obohacování uranu. Rúhání je v Íránu považován za proreformistu, což dává šanci na lepší vztahy se Západem, ale i otevírá nové možnosti při jednáních o iránském jaderném programu.⁵¹ Nicméně stěžejní roli na iránské politické scéně i nadále hraje nejvyšší ajatolláh, který rozhoduje o zásadních otázkách a rozhodnutích země.

Česká republika se v roce 2013 nadále podílela na projektu nevládní organizace *Society for the Protection of Working and Street Children* (SPWSC), která se zaměřuje na pomoc dětem afghánských uprchlíků v Íránu; podporuje činnost SPWSC dlouhodobě. V rámci programu pak přispívá především na výživu afghánských dětí, avšak v budoucnu by ČR chtěla svoji podporu rozšířit i na vzdělávací programy. S tím by se měla navýšit i celková finanční pomoc z české strany.⁵²

Česká republika a Afghánistán

Afghánistán dlouhodobě figuruje mezi prioritami české zahraniční politiky, což bylo samozřejmě zapříčiněno nasazením vojsk NATO v zemi. Rok 2013 se pak nesl především ve znamení stahování vojsk a postupného předávání zodpovědnosti za bezpečnost země afghánským bezpečnostním složkám. Česká republika již v roce 2012 schválila *Strategii působení ČR v Afghánistánu v letech 2013–2014*, která vymezila hlavní rysy působení ČR v zemi. Stejně tak byla již dříve schválena koncepce zahraniční rozvojové pomoci, která podle stávající úpravy počítá s podporou ekonomického a sociálního rozvoje Afghánistánu až do roku 2017. Prioritně se pak ČR zaměřuje na zemědělství, vodohospodářství, sanitaci a vzdělávání. V souvislosti s ukončením činnosti českého Provinčního rekonstrukčního týmu došlo v roce 2013 k navýšení finančních prostředků na zahraniční rozvojovou pomoc Afghánistánu.⁵³

V roce 2013 navštívil Afghánistán premiér P. Nečas. Hlavními tématy jeho návštěvy bylo stahování českých vojáků a možnost prodeje českých bitevníků L-159 afghánské vládě. Při příležitosti návštěvy se setkal s afghánským prezidentem Hamidem Karzáím a spolu s náčelníkem generálního štábu AČR Petrem Pavlem navštívili několik vojenských základen. Po schůzce s Karzáím pak Nečas prohlásil, že příští rok by do Afghánistánu měla odletět celá mise podnikatelů, jelikož v této zemi vidí potenci-

álního odběratele českých výrobků, především pak strojírenských, a načrtl možnost, že české firmy by se mohly podílet na stavbě místních cementáren.⁵⁴

Důležitým tématem je pak stahování českých vojáků z Afghánistánu. V době premiérový návštěvy již došlo k úplnému stažení českého provinčního rekonstrukčního týmu (PRT), jenž působil v provincii Lógar. Jeho činnost začala v roce 2008 a šlo historicky o první misi takového typu, na níž se podílela Armáda České republiky a Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Za dobu svého trvání se v deseti jednotkách vystřídal více než 2500 českých vojáků a 40 civilních expertů. PRT pak realizoval 141 rekonstrukčních a rozvojových projektů a 107 projektů rychlého dopadu. Česká republika prostřednictvím PRT přispěla finanční pomocí v celkové hodnotě přes 260 mil. Kč, která byla cílena především do sektoru zemědělství, školství a vodohospodářství. Během svého působení přišel rekonstrukční tým o jednoho muže. V roce 2008 vozidlo, ve kterém byl český voják, najelo na nastraženou nálož. Při podobném incidentu byli v roce 2009 tři čeští vojáci zraněni.⁵⁵

Stejně tak se v říjnu 2013 vrátili do ČR poslední čeští vojáci, kteří sloužili v provincii Vardak ve zvláštním poradním týmu MAT (*Military Advisory Team*). Během svého tříletého působení bylo úkolem českých vojáků provádět poradní a podpůrnou činnost pro velitele a štáb 3. praporu afghánské národní armády. Spolu s americkými kolegy a jednotkami afghánské armády se čeští vojáci podíleli na sedmi desítkách bojových operací. Tým s podobnými úkoly jako MAT ve Vardaku působil i v Lógaru po stažení českého PRT týmu. I tento tým se v roce 2013 z Afghánistánu stáhl.⁵⁶

V prosinci 2013 se pak z Afghánistánu stáhli i specialisté z jednotky chemické a biologické ochrany. Kromě odběru preventivních vzorků, analýzy a vojenského zabezpečení koaličních jednotek se také podíleli na výcviku afghánských jednotek. Připomeňme jen, že česká jednotka chemické a biologické ochrany patří k absolutní světové špičce ve svém oboru a dlouhodobě se těší velkému mezinárodnímu renomé.⁵⁷

Stažené vojáky nahradí ČR novou strážní rotou o síle zhruba 150 mužů. Jejich úkolem bude střežit strategicky důležitou základnu koaličních vojsk Bagrám v provincii Parván, kde je v současnosti umístěno zhruba 40 000 koaličních vojáků. O tento úkol požádala Českou republiku sama Severoatlantická aliance. Bagrám je vzhledem k potenciálu svého letiště klíčovým bodem pro logistické zajištění mise ISAF a sídlí zde jedno z velitelství koaličních vojsk. Čeští vojáci budou mít na starosti ochranu tzv. vnějšího perimetru základny. Stejně tak dojde k posílení českého leteckého poradního týmu (*Air Advisory Team*), který působí na letišti v Kábulu, kde pomáhá s výcvikem vrtulníkového letectva afghánských vzdušných sil. Zároveň v Kábulu zůstane i vojenský chirurgický tým, logistická jednotka a český zástupce ve velení mise ISAF. V roce 2013 taktéž probíhala jednání o opětovném nasazení elitních českých vojáků z 601. skupiny speciálních sil. Podle dostupných údajů by mělo jít zhruba o padesátku vojáků. Jejich úkoly a umístění nejsou prozatím zcela jasné. Spekuluje se i o možnosti výcviku afghánských speciálních jednotek.

Připomeňme jen, že NATO souhlasilo i s ponecháním svých vojáků v Afghánistánu i v roce 2014, kdy se většina vojáků stáhne. Nová mise „Resolute Support“ však nebude mít bojové úkoly, ale bude spíše zaměřená na výcvik a pomoc afghánské armády. Prozatím není jasné, kolik vojáků by mělo v misi působit, dostupné zdroje uvá-

dějí odhady mezi 6000–12 000 vojáky. Česká republika je připravena se v rámci svých aliančních závazků podílet na této misi několika desítkami vojáků, kteří by pomáhali s výcvikem afghánských jednotek.⁵⁸

Ve spojitosti s Afghánistánem se v roce 2013 objevila ještě jedna zajímavá zpráva. Česká armáda plánuje nákup 30 speciálních vozidel MRAP (*Mine-Resistant Ambush Protected*). Tato vozidla se stala velmi oblíbená u koaličních vojsk NATO, vzhledem k zesílené ochraně proti nástražným výbušným systémům, které jsou hojně využívány opozičními ozbrojenci v boji proti koaličním jednotkám. Podle AČR jsou navíc využitelné i na území České republiky. Výběrové řízení je naplánované na roky 2014–2017.⁵⁹

BLÍZKÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Podobně jako v letech minulých, Česká republika se v rámci Blízkého východu orientovala prioritně na Stát Izrael. Jednostranná podpora Izraele se projevovala i v roce 2013, kdy se např. prezident Zeman vyjádřil k podpoře přesunutí české ambasády z Tel Avivu do Jeruzaléma. Zároveň došlo v roce minulém opět k několika vzájemným oficiálním státním návštěvám mezi oběma státy. Postoj, který zaujal prezident Zeman, byl však značně kritizován. Od jeho výroků se distancoval jak premiér Rusnok, tak i MZV ČR. Zároveň se na Zemana snesla kritika jak z řad českých vládních, tak i opozičních stran. L. Zaorálek se např. vyjádřil k nutné podpoře mírového procesu na Blízkém východě s tím, že podobně projevy pouze poškozují jméno ČR v zahraničí. M. Němcová zároveň polemizovala nad skutečným efektem možného přesunutí ambasády.

Do dalšího sporu se prezident Zeman dostal krátce po svém nástupu do úřadu, kdy odmítl podepsat jmenovací listinu nových diplomatů.

Kromě několika sporných výroků prezidenta Zemana se Blízký východ nestal prioritním zájmem diskuse na české politické scéně. V loňském roce se tak projednávalo především rozšíření možné ekonomické spolupráce na bilaterálních základech. Vzhledem k revolučnímu dění v Egyptě a Sýrii se Česká republika snaží soustředit svůj zájem především na oblast Perského zálivu.

ZÁVĚR

Česká diplomacie v roce 2013 pokračovala jednoznačně v posilování česko-izraelského strategického partnerství. Zároveň se Česká republika pokoušela navázat nová partnerství, která by nahradila ztráty způsobené pády režimů po vlně Arabského jara. Došlo např. ke značnému posílení bilaterálních vztahů mezi ČR a Jordánskem či zeměmi Perského zálivu.

Oblast Maghrebu ČR i nadále shledává jako lukrativní oblast pro ekonomické investice. Změny režimů v Tunisku a především pak v Libyi však částečně zpomalily již

dříve navázanou spolupráci. Zatímco Tunisko i nadále dostalo všem smlouvám uzavřeným ještě bývalým režimem, situace v Libyi je o dost komplikovanější a české investice se zde mohou jevit jako nejisté. V oblasti Maghrebu tak zůstává nejsilnějším partnerem stále Tunisko, které se v roce 2008 stalo součástí Evropské sousedské politiky. Česká republika se v reakci na politické změny v regionu musela zaměřit na nové potenciální partnery a v roce 2013 byl tak patrný nárůst zájmu o oblast Arabského poloostrova. Nadále také pokračuje spolupráce s Irákem, kde české firmy vidí potenciál možných investicí.

Politické změny jak na Blízkém východě, tak i na české vnitropolitické scéně v roce 2013 zásadně formovaly českou diplomacii v tomto regionu. Důležitou změnou se stalo sestavení nové vlády a volba nového prezidenta, jejichž názory se do jisté míry liší od vlád předchozích. Přesto však zásadní cíle české zahraniční politiky zůstávají neměnné. Otázkou zůstává, zda bude ČR schopna reflektovat i nadále možné změny politického prostředí v regionu, a přizpůsobit tak své bilaterální vztahy dané situaci. Vzhledem ke strategickému partnerství České republiky a Izraele a koordinace zahraniční politiky se Severoatlantickou aliancí, ČR i nadále zastává reaktivní politiku vůči blízkovýchodnímu regionu.

Poznámky

- ¹ *Zeman narušuje mírový proces v Izraeli, tvrdí Palestinci. Přidal se i Zaorálek s Němcovou.* ČTK, 4. 10. 2013.
- ² Tento dlouhodobý trend se projevil především v návaznosti na hlasování na půdě OSN o přijetí Palestiny jako pozorovatelského státu.
- ³ Stalo se tak v souvislosti s výroky K. Schwarzenberga o Benešových dekrettech.
- ⁴ *Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2013.* On-line: www.kehilaprag.cz/index.php?option=com_docman & task=doc_view & gid=547 & Itemid=276 & lang=cs.
- ⁵ *Syrian Refugees.* On-line: syrianrefugees.eu/.
- ⁶ *Schwarzenberg kritizoval Izrael za výstavbu osad i za nálety.* ČTK, 7. 5. 2013; *Izrael zrušil plánovanou výstavbu osad na palestinském území. Není na to vhodná doba.* iHNED.cz, 13. 11. 2013. On line: zpravy.ihted.cz/svet-blizky-vychod/c1-61223760-izrael-zrusil-planovanou-vystavbu-osad-na-palestinskem-uzemi-neni-na-to-vhodna-doba.
- ⁷ *Schwarzenberg kritizoval Izrael. Od přátel je to užitečné, zní z Jeruzaléma.* ČTK, 7. 5. 2013.
- ⁸ *Schwarzenberg kritizoval Izrael za výstavbu osad i za nálety,* op. cit.
- ⁹ *Z návštěvy Zemana v Izraeli: Smutná událost i autonehoda novinářů.* Parlamentní listy, 7. 10. 2013. On-line: www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Z-navstevy-Zemana-v-Izraeli-Smutna-udalost-i-autonehoda-novinaru-288524.
- ¹⁰ *Zeman v Izraeli jednal o blízkovýchodní krizi i stěhování ambasad.* ČTK, 9. 10. 2013
- ¹¹ *Zeman v Hradci radil Izraeli, co s Palestinci. Rád čtu o Hitlerovi, přiznal.* iDNES, 1. 10. 2013. On-line: hradec.idnes.cz/milos-zeman-prijel-do-hradce-kralove-na-dny-pro-izrael-pd8-/hradec-zpravy.aspx?c=A131001_110632_hradec-zpravy_pos.
- ¹² *Zeman v Izraeli: S teroristy se nevyjednává, ale bojuje.* ČTK, 7. 10. 2013
- ¹³ *Liga arabských států odsoudila výroky prezidenta Zemana jako nebezpečné.* ČTK, 8. 10. 2013.
- ¹⁴ *Ambasádu přesuneme do Jeruzaléma, až nastane mír, couvá Zeman.* ČTK, 7. 10. 2013.
- ¹⁵ Palestinský velvyslanec Džamál Muhammad Džamál zemřel v pražské Ústřední vojenské nemocnici 1. 1. 2014 na následky poranění, které utrpěl během manipulace s výbušninami. V reakci na tyto události se zvedla v ČR odporu vůči přítomnosti zástupců Palestinské autonomie.

- ¹⁶ *Zemanova slova poškodila vzťahy s Araby, miní nový veľvyslanec Palestíny.* ČTK, 11. 10. 2013.
- ¹⁷ *Zemanův výrok o ambasádě v Jeruzalémě „žehlí“ Kmoniček, Kohout i Rusnok.* iDNES, 5. 10. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/ambasada-v-jeruzaleme-zeman-kmonicek-dvo/domaci.aspx?c=A131005_123148_domaci_jw.
- ¹⁸ *Zeman naštvál Palestince. Ambasáda v Jeruzalémě maří mír, tvrdí.* ČTK, 4. 10. 2013.
- ¹⁹ *Zemanův výrok o ambasádě v Jeruzalémě „žehlí“ Kmoniček, Kohout i Rusnok,* op. cit.
- ²⁰ *Tato mise je však v současnosti plně obsazena, takže možné nasazení by mohlo být realizováno nejdříve v roce 2015, přičemž se spekulovalo o nasazení až 150 českých vojáků. Únosy, přepady i syrské tanky. Pošlou Češi „modré přílby“ na Golany?* iDNES, 31. 8. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/cesi-a-golanske-vysiny-0bi-/domaci.aspx?c=A130827_225101_domaci_jw.
- ²¹ *Česko nabídlo vojáky pro misi OSN na Golanských výšinách.* ČTK, 30. 9. 2013.
- ²² *Konopí ze Svaté země. Pěstitelé chtějí obdarovat české pacienty.* iDnes, 29. 6. 2013. On-line: [zpravy.idnes.cz/nemecek-konopi-z-izraele-ma-nadeji-nadovoz-fjx-/domaci.aspx?c=A140320_174413_domaci_hv](http://zpravy.idnes.cz/izraelsti-pestitele-chteji-cesku-darovat-lecebne-konopi-pkb-/domaci.aspx?c=A130628_122906_domaci_hv; Budoucnost léčebného konopí v Čechách. Svobodné noviny. Czechfreepress, 16. 10. 2013; Ministr jednal o dovozu izraelského konopí, je až třikrát levnější.</i> iDNES, 22. 3. 2014. On-line: <a href=).
- ²³ *Šéfdiplomat Palestíny je v Česku, v zemi hlasující proti její státnosti.* iDNES, 2. 4. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/palestinsky-ministr-zahranici-rijad-malki-v-praze-fss/zahranicni.aspx?c=A130402_115829_domaci_paw.
- ²⁴ *Česká republika dlouhodobě spolupracuje s Palestinskou samosprávou na rozšíření vodohospodářského systému na Západním břehu Jordánu.*
- ²⁵ *MZV ČR: ČR vítá rozhodnutí Výkonné rady Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW) z 27. září 2013 a rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 2018 (2013), založené na americko-ruské rámcové dohodě o likvidaci chemických zbraní v Sýrii,* 28. 9. 2013.
- ²⁶ *MZV ČR: Přehled vzájemných styků od vzniku ČR,* 2014.
- ²⁷ *V Egyptě se vyhněte veřejným shromážděním, radí ministerstvo zahraničí.* iDNES, 4. 7. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/doporuceni-k-cestam-do-egypta-djw-/domaci.aspx?c=A130704_113154_domaci_bou.
- ²⁸ *Situace je zcela nepředvídatelná, hlásí české velvyslanectví v Egyptě.* iDNES, 19. 8. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-velvyslancem-egypt-nepokoje-fdd/zahranicni.aspx?c=A130819_153856_zahranicni_aba.
- ²⁹ *Závody v Egyptě zastavují výrobu. Problémy má i český výrobce textilií.* iDNES, 20. 8. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/zavody-v-egypte-zasatvuji-vyrobu-dlb-/eko-zahranicni.aspx?c=A130819_205726_eko-zahranicni_brm.
- ³⁰ *Pegas Nonwovens obnovil výrobu v Egyptě, oznámil pokles zisku a růst výnosů.* ČTK, 29. 8. 2014.
- ³¹ *Egyptské převraty a násilnosti jako dobrý byznys. Česko zásobuje zemi zbraněmi.* iHNED, 19. 8. 2013. On-line: byznys.ihted.cz/c1-60447370-egypt-je-dulezitym-trhem-pro-ceske-vyrobce-zbrani.
- ³² *Evropská unie se vložila do egyptského konfliktu. Pozastaví licence na vývoz zbraní.* ČTK, 21. 8. 2013.
- ³³ *Zeman jmenoval první velvyslance. Konfliktním jménům se zatím vyhnul.* iDNES, 25. 7. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/zeman-podepsal-jmenovani-15-velvyslancu-schvalenych-necasovou-vladou-1kd-/domaci.aspx?c=A130725_220150_domaci_brd.
- ³⁴ *Američané zabili třináct svatečků, spletili si je s teroristy.* ČTK, 12. 12. 2013; *Západ zavřel ambasády v Jemenu, kvůli hrozbě al-Káidy.* ČTK, 4. 8. 2013; *Teroristické útoky v roce 2013.* IHS Janes, 12. 2. 2013. On-line: www.armadninoviny.cz/statistika-teroristicke-utoky-v-roce-2013.html.
- ³⁵ *Pákistánci vyrobili atomovou bombu pro Saúdskou Arábii, tvrdí rozvědka.* ČTK 7. 11. 2013.
- ³⁶ *Senátoři se vrátili z exotického Ománu. Pomůžeme stavět lázně, říkají.* iDNES, 15. 4. 2014. On-line: zpravy.idnes.cz/co-dokazali-cesti-senatori-v-omanu-a-kataru-f2o-/domaci.aspx?c=A130415_145241_domaci_kop.
- ³⁷ *Katarský emír ruší arabské tradice, odchází do důchodu.* iHNED, 26. 6. 2013. On-line: hn.ihted.cz/c1-60138580-katarsky-emir-rusi-arabske-tradice-odchazi-do- Duchodu.

- ³⁸ MZV ČR: *Návštěva ministra zahraničí Karla Schwarzenberga v Saúdské Arábii ve dnech 19.–21. 5. 2013.*
- ³⁹ MZV ČR: *Vztahy ČR a SAK, 2014.*
- ⁴⁰ MZV ČR: *Bilance vzájemného obchodu SAE a ČR, 2014.*
- ⁴¹ MZV ČR: *Ministr Kohout se setkal s ministrem Spojených arabských emirátů, 30. 10. 2013.*
- ⁴² MZV ČR: *Náměstek Dub zahájí seminář Obchodní příležitosti a podnikatelské prostředí v Libyi, 8. 3. 2013.*
- ⁴³ *Deset let poté je Irák rozervanou zemí bez budoucnosti.* iHNED, 22. 3. 2013. On-line: dialog.ihned.cz/komentare/c1-59557010-deset-let-pote-je-irak-rozervanou-zemi-bez-budoucnosti.
- ⁴⁴ *Irácká armáda chce vytláčit teroristy do tří dnů. Kerry přislíbil pomoc, ale ne vojenskou.* ČTK, 5. 1. 2014.
- ⁴⁵ *Irák koupí 28 letounů L-159 za miliardu dolarů, většinou nové stroje.* iDNES, 12. 10. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/irak-koupi-28-bitevniku-l-159-za-milardu-dolaru-fzb-/zpr_nato.aspx?c=A121012_131847_zpr_nato_inc; *Bitevníky L-159 chceme, potvrdil Irák. Podmínky doladí ministři obrany.* iDNES, 11. 10. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/irak-chce-koupit-ceske-l-159-0yy-/zpr_nato.aspx?c=A121011_115441_zpr_nato_inc; *Prodej L-159 do Iráku uvázl. Alku z pouštní země vyháni korejský orl.* iDNES, 22. 5. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/l-159-pro-irak-chq-/domaci.aspx?c=A130522_164321_domaci_jw; *Česko prodá Iráku dvanáct L-159, dodávky začnou v řádu měsíců.* iDNES, 7. 4. 2014. On-line: zpravy.idnes.cz/prodej-l-159-do-iraku-0an-/domaci.aspx?c=A140407_132845_domaci_jw.
- ⁴⁶ *Rafinerie i nové elektrárny: české společnosti získávají zakázky v Iráku.* iHNED, 17. 12. 2013. On-line: hn.ihned.cz/c1-61457050-rafinerie-i-nove-elektrarny-ceske-spolecnosti-ziskavaji-zakazky-v-iraku.
- ⁴⁷ *Írán přiznal propad ropných příjmů o 45 procent, USA schválily další sankce.* iHNED, 8. 1. 2013. On-line: zpravy.ihned.cz/c1-59081760-iran-priznal-propad-ropnych-prijmu-o-45-procent-usa-schvalily-dalsi-sankce.
- ⁴⁸ *Obama schválil další sankce postihující Írán. USA tentokrát míří na iránskou měnu.* ČTK, 4. 6. 2013.
- ⁴⁹ *Nejvyšší duchovní vůdce Íránu zakázal zemi vývoj jaderných zbraní. Postačí to světu?.* ČTK, 15. 1. 2013.
- ⁵⁰ *Írán poprvé ustoupil. Omezí jaderný program výměnou za zrušení sankcí.* ČTK, 24. 11. 2013.
- ⁵¹ *Novým prezidentem Íránu se stal proreformní Hasan Rúhání.* ČTK, 15. 6. 2013; *Reformní Íránci slavili do rána. Po osmi letech mají „svého“ prezidenta.* ČTK, 16. 6. 2013.
- ⁵² MZV ČR: *The Czech Republic and Humanitarian Assistance in Iran, 28. 1. 2014.*
- ⁵³ MZV ČR: *Velvyslanectví ČR v Kábulu: Vzájemné vztahy, 2014*
- ⁵⁴ *Nečas navštívil Afghánistán, jednal o bitevních i stahování vojáků.* iDNES, 14. 4. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/necas-nastivil-afghanistan-ddt-/zahranicni.aspx?c=A130414_101756_domaci_hv.
- ⁵⁵ *Z Afghánistánu dorazili domů poslední vojáci rekonstrukčního týmu.* iDNES, 21. 2. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/posledni-vojaci-prt-se-vratili-z-afghanistanu-fos-/zpr_nato.aspx?c=A130221_171628_zpr_nato_inc; *Česká mise v afghánském Lógaru po pěti letech pomalu končí.* iDNES, 29. 1. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/ceska-mise-v-afghanistanu-konci-d30-/zpr_nato.aspx?c=A130129_154142_zpr_nato_inc.
- ⁵⁶ *Mise českých vojáků v nebezpečném afghánském Vardaku skončila.* iDNES, 5. 10. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/mise-v-afghanskem-varidaku-konci-d3p-/zpr_nato.aspx?c=A131005_170821_zpr_nato_inc.
- ⁵⁷ *Liberečtí chemici v Afghánistánu končí. Respektovali nás, říká velitel.* iDNES, 13. 12. 2013. On-line: liberec.idnes.cz/armada-cr-afghanistan-chemici-vojak-jednotka-fmg-/liberec-zpravy.aspx?c=A131213_125829_liberec-zpravy_ddt.
- ⁵⁸ *Čeští vojáci jsou v Bagrámu, budou hlídat strategickou základnu.* iDNES, 16. 10. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/cesti-vojaci-strezi-zakladnu-bagram-db4-/zpr_nato.aspx?c=A131016_112553_zpr_nato_inc; *Češi hlídají strategický Bagrám. Chrání tisíce vojáků i letouny.* iDNES, 15. 11. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/cesti-vojaci-strezi-afghansky-bagram-dsj-/zpr_nato.aspx?c=A131115_

172036_zpr_nato_inc; *Češi mění plány v Afghánistánu. Elitní vojáci ohlídnou základnu Bagrám.* iDNES, 7. 6. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/cesi-ochrani-bagram-a-vyslou-specialni-sily-fkh/zpr_nato.aspx?c=A130607_121246_zpr_nato_inc; *Vojáci NATO neopustí Afghánistán úplně, v nové misi ale nebudou bojovat.* iDNES, 6. 6. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/nato-chysta-novou-misi-v-afghanistanu-dxp-/zpr_nato.aspx?c=A130606_090318_zpr_nato_inc.

⁵⁹ *Armáda chce koupit 30 minám odolných obrněnců. I pro úkoly v Česku, říká.* ČTK, 10. 10. 2013.